

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 §:n muuttamisesta

Asia

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 §:n muuttamisesta (HE 14/2025 vp).

Valiokuntakäsittely

Valiokunnan mietintö: Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta (TyVM 4/2025 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lausuman:

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa, turvaako sääntely riittävällä tavalla potilaiden ja asiakkaiden potilas- ja asiakasturvallisuuden työtaistelutilanteissa, mitä mahdollisia vaikutuksia sääntelyllä on työntekijöiden työtaisteluoikeuteen, toteutuvatko säädetty huolehtimis- ja neuvotteluvälvoitteet lainsäädännön edellyttämällä tavalla sekä sitä, miten hätätyötä koskevia säännöksiä on sovellettu työnantajan toimesta.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain (420/1962) 1 §:n 3 momentti, 3 §:n 2 momentin 1 kohta ja 8 c §, sellaisina kuin ne ovat, 1 §:n 3 momentti ja 8 c § laissa 247/2024 sekä 3 §:n 2 momentin 1 kohdan suomenkielinen sanamuoto laissa 354/2009 ja ruotsinkielinen sanamuoto laissa 247/2024, sekä

lisätään lakiin uusi 8 d—8 g § seuraavasti:

Eduskunnan vastaus EV 54/2025 vp

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tässä laissa säädetään työriitojen sovittelun lisäksi eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä. Mitä tässä laissa säädetään työnantajien yhdistyksestä, sovelletaan myös muihin työnantajia edustaviin työ- ja virkaehtosopimusosapuoliin.

3 §

Valtakunnansovittelijan tehtävät

Valtakunnansovittelijan on:

1) pyrittävä yhteistoiminnassa työmarkkinajärjestöjen kanssa edistämään työnantajien sekä työntekijöiden, virkamiesten ja viranhaltijoiden sekä niiden yhdistysten välisiä suhteita;

2 luku

Työnseisauksen toimeenpanemisesta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä

8 c §

Työtaisteluoikeus virkasuhteessa

Edellä 7 §:n 2 momentissa sekä 8 a ja 8 b §:ssä säädettyä ei sovelleta virkasuhteessa. Työtaisteluoikeudesta virkasuhteessa säädetään valtion virkaehtosopimuslain (664/1970) 8 §:ssä, kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista annetun lain (669/1970) 8 §:ssä, eduskunnan virkamiehistä annetun lain (1197/2003) 50 §:ssä, Suomen Pankin virkamiehistä annetun lain (1166/1998) 45 §:ssä ja evankelis-luterilaisen kirkon virkaehtosopimuksista annetun lain (968/1974) 8 §:ssä. Lisäksi sovelletaan, mitä tämän lain 8 d—8 g §:ssä säädetään.

8 d §

Välttämättömien toimintojen turvaaminen työtaistelun aikana

Työntekijöiden, virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistyksen on työtaistelua toimeenpannessaan huolehdittava työtaistelun rajauksella tai suojelutyöllä siitä, ettei työtaistelu välittömästi, konkreettisesti ja vakavasti vaaranna:

1) ihmisten hengen tai terveyden turvaamiseksi välttämätöntä tehohoitoa ja hoitoa tehostetun valvonnan yksikössä, päivystyksellistä hoitoa, ensihoitoa, synnytysten hoitoa, sairauksien hoitoa, osastolla olevien potilaiden hoitoa, jatkuvaa hoitoa tai lääkehoitoa tai muuta edellä tarkoitettuun rinnastuvaa hoitoa tai niihin liittyviä tutkimuksia, näytteenottoa, lääkehuoltoa taikka sellais-

Eduskunnan vastaus EV 54/2025 vp

ten välttämättömien tukitoimintojen hoitamista, joita ilman edellä tarkoitettua hengen tai terveyden kannalta välttämätöntä hoitoa ei voida toteuttaa potilasturvallisesti;

2) ihmisten hengen tai terveyden turvaamiseksi välttämätöntä kotihoitoa, asumispalveluita, lastensuojeluyksiköiden tai sosiaalipäivystyksen toimintaa taikka muuta edellä tarkoitettuun rinnastuvaa sosiaalihuollon palvelua;

3) ihmisten hengen tai terveyden turvaamiseksi välttämättömiin kiireellisiin hälytystehtäviin, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen, potilaskuljetuksiin tai onnettomuuksien torjuntaan liittyvien poliisin, pelastustoimen, meripelastustoimen tai Hätäkeskuslaitoksen tehtäviä taikka ihmisten hengen tai terveyden kannalta välttämättömien tehtävien hoitamista suljetuissa laitoksissa;

4) elinkeinotoiminnan jatkamisen edellytysten kannalta olennaisten koneiden, laitteiden tai muun aineellisen omaisuuden välttämätöntä ylläpitoa, korjausta tai valvontaa niiden vaurioitumisen estämiseksi tai laitoksen turvallisen alas- ja ylösajon varmistamiseksi;

5) ympäristövahinkojen torjumiseksi välttämättömien tehtävien hoitamista teollisuus-, voima-, vesi- tai jätteenkäsittelylaitoksissa, jätevedenpuhdistamoissa, maatalouden tuotantoyksiköissä tai vaarallisten aineiden kuljetuksissa taikka muiden ympäristövahinkojen torjumiseksi välttämättömien tehtävien hoitamista;

6) eläinten hyvinvointia siten, että niille aiheutuisi kipua tai kärsimystä välttämättömän huolenpidon, kunnan järjestämien eläinlääkäripalveluiden, lomituspalveluiden, kuljetusten tai eläinten asianmukaisen lopettamisen estymisen vuoksi;

7) Suomen alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi välttämättömien puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen tai poliisin taikka muiden tällaisista tehtävistä vastaavien toimijoiden tehtävien hoitamista;

8) valtion ylimmän päätöksenteon toimivuuden kannalta välttämättömien päätöksenteon valmisteluun, tiedonsaantiin ja turvallisuuteen liittyvien tehtävien hoitamista;

9) ihmisten hengen tai terveyden kannalta välttämättömän energian, lämmön, veden, lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden, elintarvikkeiden tai polttoaineiden saatavuuden varmistamiseksi tarpeellisten tuotanto-, jakelu- tai kuljetustehtävien taikka liikenteenohjauksen tehtävien hoitamista;

10) poliisin toimintaa erittäin vakavien rikosten selvittämiseksi tai niiden estämiseksi;

11) tuomioistuinlaitoksen tai syyttäjälaitoksen kiireellisenä hoidettavaksi säädettyjen tehtävien hoitamista ja niihin liittyvää täytäntöönpanoa;

12) digitaalisen maksuliikenteen toimivuuden tai käteisen rahan saatavuuden turvaamiseksi välttämättömien ylläpito- tai huoltotehtävien tai arvokuljetusten hoitamista;

13) poliisin, puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, meripelastustoimen, Hätäkeskuslaitoksen tai muiden yhteiskunnan turvallisuudesta vastaavien viranomaisten toiminnan tai muun 1—12 kohdassa tarkoitetun työn kannalta välttämättömien turvallisuusverkkojen, tutkien ja muiden elektronisten valvontajärjestelmien, tunnistautumispalveluiden tai muiden tietojen ja viestintätekniisten palvelujen taikka tietojärjestelmien toimivuutta.

Edellä 1 momentissa säädetyn velvollisuuden vastaisesti toimeenpantava työtaistelu on kielletty, ellei työnantaja voi välttää 1 momentissa tarkoitettuja seurauksia kohtuudella käytettävissä olevilla keinoilla. Saatuaan tiedon työtaistelusta työnantajan on viipymättä pyrittävä selvittämään työtaistelun rajoihin tai suojelutyöhön liittyvät epäselvyydet työntekijöiden, virkamiesten tai viranhaltijoiden yhdistyksen kanssa.

Jos työnantaja arvioi, ettei 2 momentissa tarkoitettuja keinoja ole käytettävissä, työnantajan sekä työntekijöiden, virkamiesten tai viranhaltijoiden yhdistyksen on neuvoteltava siitä, kuinka

Eduskunnan vastaus EV 54/2025 vp

1 momentissa tarkoitetut seuraukset vältetään työtaistelun aikana. Neuvotteluiden käynnistämiseksi työnantajan on viipymättä ilmoitettava yhdistykselle välttämättömän toiminnon vaarantumisesta. Työnantajan on annettava neuvotteluissa yhdistykselle riittävät tiedot välttämättömän henkilöstön tarpeesta ja sen perusteista sekä työnantajan käytettävissä olevista keinoista seurausten välttämiseksi.

8 e §

Huolehtimisvelvollisuuden vastaisen työtaistelun väliaikainen kieltäminen

Tuomioistuin voi työtaistelun kohteena olevan työnantajan hakemuksesta sakon uhalla väliaikaisesti kieltää työntekijöiden, virkamiesten tai viranhaltijoiden yhdistystä toimeenpanemasta tai jatkamasta työtaistelua, jos työnantaja pyrkii neuvottelemaan tai neuvoteltuaan ensin työntekijöiden, virkamiesten tai viranhaltijoiden yhdistyksen kanssa työtaistelun rajauksesta tai suoje-lutyöstä saattaa todennäköiseksi, että:

1) työtaistelusta aiheutuu 8 d §:n 1 momentissa tarkoitettuja seurauksia, joita työnantaja ei voi kohtuudella käytettävissään olevilla keinoilla välttää; ja

2) asian kiireellisyys vaatii väliaikaisen kiellon antamista 1 kohdassa tarkoitettujen seurausten estämiseksi.

Hakemusta ei voida hyväksyä varaamatta vastapuolelle tilaisuutta tulla kuulluksi.

Hakijan pyynnöstä tuomioistuin voi tarvittaessa heti väliaikaista kieltoa koskevan hakemuksen vireille tultua vastapuolta kuulematta sakon uhalla lykätä työtaistelua tai keskeyttää sen, kunnes väliaikaista kieltoa koskeva asia on ratkaistu. Päätökseen ei saa hakea erikseen muutosta va-littamalla.

Väliaikainen kiello saa koskea vain sellaisia työtaistelun piirissä olevia tehtäviä tai toimintoja, joiden hoitamista on asiassa esitetyn selvityksen perusteella pidettävä 8 d §:n 1 momentissa tar-koitettujen seurausten estämiseksi välttämättömänä.

Väliaikainen kiello voidaan määrätä myös ennen 8 f §:ssä tarkoitettun kieltokanteen vireille tu-loa.

Väliaikaisen kiellon hakemiseen, määräämiseen ja täytäntöönpanoon sovelletaan, mitä oikeu-denkäymiskaaren 7 luvun 4 §:n 1 momentissa, 5 §:n 1 ja 3 momentissa, 6 §:n 1 ja 3 momentissa ja 8—14 §:ssä sekä ulosottokaaren (705/2007) 8 luvun 4, 9 ja 12 §:ssä säädetään turvaamistoimen hakemisesta, määräämisestä ja täytäntöönpanosta.

8 f §

Huolehtimisvelvollisuuden vastaisen työtaistelun kieltäminen

Tuomioistuin voi työtaistelun kohteena olevan työnantajan kanteesta sakon uhalla kieltää työntekijöiden, virkamiesten tai viranhaltijoiden yhdistystä toimeenpanemasta 8 d §:n vastaista työtaistelua tai jatkamasta sitä. Asia on käsiteltävä tuomioistuimessa kiireellisenä.

Kielto saa koskea vain sellaisia työtaistelun piirissä olevia tehtäviä tai toimintoja, joiden hoi-tamista on asiassa esitetyn selvityksen perusteella pidettävä 8 d §:n 1 momentissa tarkoitettujen seurausten estämiseksi välttämättömänä.

Eduskunnan vastaus EV 54/2025 vp

8 g §

Työnseisausta koskevasta ilmoituksesta poikkeaminen

Työntekijöiden, virkamiesten tai viranhaltijoiden yhdistyksellä on 7 §:n 1 momentissa ja 8 §:n 2 momentissa säädetystä huolimatta oikeus ilman vastapuolen suostumusta siirtää aiotun työnseisauksen aloittaminen myöhäisempään ajankohtaan, rajoittaa se suppeammaksi kuin työnseisausta koskevassa ilmoituksessa on mainittu tai peruuttaa työnseisaus, jos työnantaja on hakenut 8 e §:ssä tarkoitettua väliaikaista kieltoa tai tuomioistuin on sen määrännyt tai jos työnantaja on nostanut 8 f §:ssä tarkoitetun kanteen työtaistelun kieltämiseksi tai tuomioistuin on mainitun pykälän nojalla kieltänyt työtaistelun toimeenpanon tai jatkamisen.

Työntekijöiden, virkamiesten tai viranhaltijoiden yhdistyksen on siirtäessään tai rajoittaessaan työnseisausta ilmoitettava tästä työnantajalle kolme vuorokautta ennen työnseisauksen aloittamista. Työnseisausta ei saa tällöin kuitenkaan aloittaa ennen 7 §:ssä ja 8 §:n 1 momentissa säädetyn määräajan päättymistä. Virkasuhteissa ei kuitenkaan sovelleta 7 §:n 2 momentissa säädettyä määräaikaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa alkaneeseen tai ilmoitettuun työtaisteluun, joka jatkuu tai toimeenpannaan lain tultua voimaan, sovelletaan tämän lain säännöksiä lain voimaantulosta alkaen. Työntekijöiden, virkamiesten tai viranhaltijoiden yhdistyksen on viipymättä lain voimaantultua ryhdyttävä toimiin lain 8 d §:ssä säädetyn huolehtimisvelvollisuuden täyttämiseksi.

Laki

työaikalain 2 ja 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työaikalain (872/2019) 2 §:n 3 momentin 3 kohta ja 19 § seuraavasti:

2 §

Poikkeukset soveltamisalasta

Tätä lakia ei sovelleta työhön, jossa noudatettavasta työajasta säädetään erikseen. Tätä lakia ei sovelleta myöskään työntekijöihin, joille on 34 §:ssä tarkoitettulla valtakunnallisella työehtosopimuksella kokonaisuutena arvioiden turvattu tämän lain lepoaikoja ja enimmäistyöaikaa vastaava suoja, jos kyse on:

Eduskunnan vastaus EV 54/2025 vp

3) Rajavartiolaitoksen henkilöstöstä tai luotsauslaissa (561/2023) tarkoitetuista tehtävistä.

19 §

Hätätyö

Työnantaja saa teettää hätätyötä, jos ennalta arvaamaton tapahtuma on aiheuttanut keskeytyksen säännöllisessä toiminnassa tai vakavasti uhkaa johtaa sellaiseen keskeytykseen tai hengen, terveyden, omaisuuden tai ympäristön vaarantumiseen. Hätätyötä saa lisäksi teettää, jos työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain (420/1962) 8 d §:n 1 momentin 1—10 tai 13 kohdassa tarkoitettujen toimintojen keskeytymisestä johtuva henkeä, terveyttä, omaisuutta, ympäristöä, eläinten hyvinvointia tai kansallista turvallisuutta koskevan vahinkoseurauksen uhka on siinä määrin välitön, ettei sen aiheutumista voida mainitussa laissa säädetyillä eikä millään muillakaan kohtuullisilla keinoilla välttää.

Hätätyötä saa teettää säännöllisen työajan lisäksi vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä ja enintään kahden viikon ajan. Hätätyössä saa poiketa siitä, mitä 8, 17 ja 24—27 §:ssä säädetään. Hätätyön päätyttyä työaika on kuitenkin tasoitettava enintään 18 §:ssä säädettyyn enimmäismäärään ja työntekijälle on annettava korvaava lepoaika 25 §:n 4 momentissa ja 28 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Työnantajan on viivytyksettä tehtävä työsuojeluviranomaiselle kirjallinen ilmoitus hätätyön syystä, laajuudesta ja todennäköisestä kestosta. Työnantajan on varattava hätätyötä tekeviä työntekijöitä edustavalle luottamusmiehelle tai, jos tällaista ei ole valittu, työsuojeluvaltuutetulle tai luottamusvaltuutetulle taikka muulle työntekijöiden edustajalle tilaisuus liittää ilmoitukseen lausuntonsa. Työsuojeluviranomainen voi tutkittuaan asian jättää sen saamansa ilmoituksen vaaraan tai ryhtyä toimenpiteisiin hätätyön rajoittamiseksi tai lopettamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 21.5.2025

Eduskunnan puolesta

puhemies

pääsihteeri